

PREDGOVOR UZ 33. IZLOŽBU IZDAVAČKE DJELATNOSTI HRVATSKIH MUZEJA I GALERIJA

Ovogodišnja 33. izložba izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija, koja se u organizaciji MDC-a tradicionalno održava u sklopu INTERLIBER-a na Zagrebačkome velesajmu, predstavlja javnosti publikacije 120 muzeja iz 65 gradova objavljene od listopada 2013. do listopada 2014. godine. Time se nastavlja kontinuitet jedinstvene manifestacije na kojoj hrvatski muzeji i galerije zajedno, združivši svoje publikacije, nastupaju kao vrlo aktivni sudionici hrvatskoga nakladničkog korpusa, i to s malim nakladama, skromnim marketinškim programom, nevidljivi na policama knjižara i knjižnica, ali s velikim brojem novih naslova, bogatim sadržajem i prepoznatljivim dizajnom.

Brojnost publikacija, među kojima je 656 kataloga izložaba i zbirki, muzejskih i kulturno-povijesnih vodiča, monografija, edukativnih publikacija i publikacija za slijepe i slabovidne, zbornika i časopisa, dvadesetak elektroničkih publikacija, 254 muzejska plakata i druga promidžbena građa, potvrđuje vrlo aktivno sudjelovanje muzejske zajednice u kulturnom životu Hrvatske.

Izbor iz muzejskog nakladništva 2013. – 2014.

Svoje muzejske funduse i stalne postavbe muzeji predstavljaju u najreprezentativnijim izdanjima koja su kruna njihova stručnog rada i znanstvene obrade muzejske građe. Tako je Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja u Rijeci uz svoju obljetnicu objavio monografiju izabranih predmeta *Iz muzejske riznice: 120 godina – 120 predmeta*, a novo, reprezentativno izdanje objavio je i HAZU pod naslovom *Strossmayerova galerija starih majstora: odabrana djela*. Prigodnu obljetničku publikaciju izdao je i Muzej Međimurja Čakovec (*60 godina Muzeja Međimurja Čakovec*) te Muzej Moslavine u Kutini uz 50. obljetnicu rada Arheološkog odjela (*Arheologija u Moslavini*), a uz novu stalnu izložbu *Učiteljski stan* Muzej Staro selo Kumrovec tiskao je pregledan vodič Tatjane Brlek *Niža kumrovečka pučka škola*. U stiliziranoj formi dnevnika Muzej prekinutih veza u Zagrebu objavio je katalog svojega postava (*Museum of broken relationships: a diary*). Muzejski vodič priredio je i Muzej Đakovštine (*Vodič kroz stalni postav kulturno povijesnog razvoja Đakova*), a kataloge pojedinih muzejskih zbirki objavili su Prirodoslovni muzej u Dubrovniku (*Šum*

mora), Gradski muzej Sisak (*Improvizirano i radionički rađeno oružje iz vremena Domovinskog rata*), Muzej grada Splita (*Povijest pisana svjetlom*), Etnografski muzej Zagreb (*Zbirka glazbala*) te Muzej za umjetnost i obrt (*Stoljeće ručnog sata*).

Drugo, ponovljeno izdanje kataloga arheološke zbirke priredio je Gradski muzej Senj (*Senj u prapovijesti, antici i ranom srednjem vijeku*), a vrijednu donaciju jedinstvene privatne zbirke prezentirao je Gradski muzej Karlovac (*Donacija Josipa Štimca za zbirku željeznice*).

Među monografskim izdanjima ili pak katalogizima povremenih izložaba posvećenih životu i ostavštini svojih kolega prethodnika ili značajnih zavičajnika nalaze se i ona koja su priredili i objavili Gradski muzej Makarska: *Mijat Sabljar (1790. – 1865.) i Makarsko primorje*; Muzej likovnih umjetnosti u Osijeku: *Oto Švajcer – bezvremeni opus*; Muzej Staroga Grada: *Ugledne osobe vezane uz Stari Grad na Hvaru*; Zavičajni muzej Slatina: *Milko Kelemen i Slatina*. Dvor Trakošćan je uz pomoć Alice Reininge objavio prepisku supružnika grofovske obitelji Drašković koja se čuva u arhivi dvorca.

U nizu likovnih izložaba, koje su i ove godine bile najbrojnije, spomenut ćemo samo izdanja onih retrospektivnih: Daniela Butale (Gradski muzej Karlovac), Đurđene Zaluški (Gradski muzej Vinkovci), Ivana Picelja (Kabinet grafike HAZU), Miroslava Kraljevića (Moderna galerija u Zagrebu), Naste Rojc (Umjetnički paviljon u Zagrebu), Ivana Ladislava Galete, Julija Knifera ili Vlaste Delimar (Muzej suvremene umjetnosti), Marka Rašice (Umjetnička galerija Dubrovnik) i dr. Veliku pozornost publike privlače i remek-djela Joana Miróa iz Fundacije Maeght u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu. Popratna izdanja takvih izložaba svojim su tekstualnim i oblikovnim obilježjima vrlo bliska likovnim monografijama kakve su ove godine dobili osječki slikar, grafičar i kipar Josip Leović i Stjepan Gračan te Leović, Živić, Nemon, Švagel-Lešić (u izdanju Muzeja likovnih umjetnosti Osijek), Branka Marčeta (u izdanju Hrvatskoga muzeja turizma), Ivan Generalić (u izdanju Hrvatskoga muzeja naivne umjetnosti), Zlatko Bourek (u izdanju zagrebačke Moderne galerije), Oton Gliha, uz stotu obljetnicu rođenja (u izdanju Muzeja moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci), i drugi.

U muzejskom su nakladničkom korpusu objavljene i tri nove knjige renomiranih likovnih teoretičara i kritičara koji su dali velik doprinos proučavanju povijesti umjetnosti: *O naivi i outsajderskoj umjetnosti: kritike, eseji i studije 1968. – 2012*. Tonka Maroevića (Hrvatski

muzej naivne umjetnosti); *Tabula rasa: primarno i analitičko u hrvatskoj umjetnosti* Zvonka Makovića (Gliptoteka HAZU) te *Relacijska estetika: postprodukcija: kultura kao scenarij* francuskog kustosa i teoretičara Nicolasa Bourriauda (Muzej suvremene umjetnosti).

Svoje funduse muzeji predstavljaju i tematskim izborima građe. Tako su ove godine posjetitelji mogli vidjeti obrade motiva psa u hrvatskoj likovnoj umjetnosti od 19. st. do danas u fundusu Galerije *Prica* iz Samobora; motiva ptica u arheološkoj baštini (*Let u prošlost*) Arheološkoga muzeja u Zagrebu; *Ženske likove Muzeja Mimara* ili pak primorske i zabiokovske krajolike u djelima iz Donacije Gojak Gradske galerije Antuna Gojaka u Makarskoj (*Pod Biokovom*).

Raznolikost muzejski obrađivanih tema trajno je zabilježena u popratnim publikacijama koje zbog svojih rezultata često imaju polazišno i nezaobilazno mjesto u daljnjemu stručnom i znanstvenom radu.

Istraživanjem graditeljske i arhitektonske baštine, kao i ostavštinama značajnih arhitekata, bavili su se Muzej grada Rijeke (Ema Aničić, *RIP – riječka industrijska priča*), Muzej grada Splita (*Arhitekti braća Žagar iz fundusa Muzeja grada Splita*), Muzej za umjetnost i obrt (Marina Bagarić, *Radovan Tajder: arhitektura – arhitekt*), Samoborski muzej (*Secesija u Samoboru*), a Muzej grada Pazina objavio je monografiju Marije Ivetić *Monumenta funerary: nadgrobni spomenici od 15. do 19. st. s područja Pazinštine*.

Kao prilog kulturnome turizmu, kulturno-povijesne vodiče objavili su Creski muzej (*Crkve i kapele Cresko-lošinjskog arhipelaga*) i Gradski muzej Makarska (*Vodič kroz kulturnu baštinu: Makarska i Makarsko primorje, Biokovo i Zabiokovlje, Omiško-rogoznički i Neretvansko-stonski prostor*), i to na više jezika i kao zasebne sveske.

Prilog istraživanju tema iz povijesti medicine i lječilišta za djecu objavljen je u knjizi *Špicije: spomeni na Morsko lječilište u Rovinju* Katarine Marić i Tajane Ujčić (Povijesni i pomorski muzej Istre, Pula i Zavičajni muzej grada Rovinja). Katalog Štefke Batinić *Kao Hlapić i Gita*, objavljen uz obilježavanje 100. godišnjice izlaska dječjega romana *Šegrt Hlapić* Ivane Brlić-Mažuranić, dragocjen je prilog istraživanju siročadi u Hrvatskoj potkraj 19. i početkom 20. st.; katalog *Jela Futakovica* u izdanju Muzeja seljačkih buna

rezultat je povijesnih istraživanja progona vještica u Hrvatskoj, a temeljnoj literaturi za proučavanje rimske arhitekture, urbanizma i skulpture pridružio se i katalog Galerije Klovićevi dvori *Klasični Rim na tlu Hrvatske*.

Hrvatskom poznavanju egiptologije pridonijet će čak dvije nove publikacije – knjiga Igora Uranića *Životi Egipćana* (Arheološki muzej u Zagrebu) te katalog Egipatske zbirke Muzeja Slavonije *Ulaznica za drugi svijet* Marine Kovač.

Pokazalo se da je povijest prometa i prometnih sredstava tema kojoj je u posljednjoj godini pozornost pridalo više muzeja, što je rezultiralo i vrlo posjećenim izložbama te iznimno vrijednim publikacijama. Hrvatski muzej turizma podsjetio je na putovanja s turističkom tvrtkom Kvarner express (*Putujte još jednom s Kvarner expressom*), splitski Hrvatski pomorski muzej obradio je temu prometovanja trajektima (*Prvi trajekti na hrvatskom Jadranu*), a Muzej policije objavio je bogato ilustriranu monografiju *Cestovna vozila Hrvatske policije od 1913. do 2013.* Posebno je zanimanje iskazano za brodove, pa je Tehnički muzej objavio drugo, ponovljeno izdanje knjige *Tradicionalne brodice hrvatskog Jadrana*, kao i Hrvatski pomorski muzej u Splitu, koji je objavio drugo izdanje knjige *Povijesni brod Istranka* autora Stjepana Loze. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja objavio je publikaciju Nikše Mendeša *Riječko brodarstvo 20. stoljeća*, a Muzej grada Trogira *Brodogradilište Trogir: od zanatske do industrijske proizvodnje* Danke Radić.

Nematerijalna baština jedna je od tema kojom se muzeji, posebice etnografski i zavičajni, kontinuirano bave u svojim terenskim istraživanjima, bilježeći te stručno i znanstveno obrađujući i prezentirajući tu baštinu radi njezina očuvanja i trajnog pamćenja. Temom tradicionalne prehrane bavili su se Muzej grada Koprivnice (*Za podravskim stolom: tradicijski recepti na suvremen način*), Muzej Prigorja, Sesvete (*Kaj je u tanjuru: debela gibanica il prežgana juha*), Etnografski muzej Istre U Pazinu (*3. Pazi što jedeš*). Govor otoka Hvara istraživao je Muzej hvarske baštine (Radoslav Benčić, *Rječnik govora grada hvara: forske riječi i štörije*), pokladne običaje i zvončare obrađivao je pazinski Etnografski muzej u suradnji s Institutom za etnologiju i folkloristiku (Lidija Nikočević, *Zvončari i njihovi odjeci*), obnovom pletenja na lučnom okviru u selu Trgu pokraj Ozlja bavio se Gradski muzej Karlovac (*Novi život drevnog umijeća*), a pod naslovom *Vjera, ufanje, ljubav* Gradski muzej Varaždin

prezentirao je svoju građu vezanu za duhovni život seoskoga puka na području sjeverozapadne Hrvatske.

Posljednjih godina muzeji su u svoje nakladničke planove uvrstili i publikacije namijenjene najmlađim posjetiteljima. Među recentnim izdanjima su muzejski vodiči kroz stalni postav ili pojedine odjele i muzejske zbirke Muzeja Slavonije u Osijeku (*Nije sve u novcu... nešto je i u nakitu: obiteljski vodič po stalnom postavu Seoba naroda i srednji vijek*), Muzeja krapinskih neandertalaca (*Pepov vodič kroz stalni postav Muzeja krapinskih neandertalaca i nalazište Hušnjakovo*), Muzeja antičkog stakla u Zadru (*Muzej antičkog stakla za djecu*), Muzeja Brodskog Posavlja (*Rimljani u našem zavičaju: vodič s radnim zadatcima za učenike osnovnih i srednjih škola*), Arheološkoga muzeja u Zagrebu (*Arheološki 4 kids vodič za djecu*), a ti su vodiči nerijetko upotpunjeni i interaktivnim radnim bilježnicama (izdanja Hrvatskoga povijesnog muzeja, Muzeja grada Iloka). Kao što je detaljno, iz iskustva osam renomiranih stručnjaka, opisano u knjizi *Muzejske publikacije za djecu i mlade*, objavljenoj u ediciji *Kako objaviti dobru muzeju knjigu* Muzejskoga dokumentacijskog centra, muzeji svoje edukativne publikacije nastoje prilagoditi posjetiteljima različitih dobi, pa se one protežu od jednostavnih bojanki (izdanja Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika i Hrvatskoga pomorskog muzeja iz Splita) i slovarica (*Geološka slovarica* Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja) za najmlađe i za prve susrete s muzejima i njihovom građom, do publikacija koje obrađuju složenije teme i fenomene (npr. knjiga o osnovnim pojmovima likovnih umjetnosti pod naslovom *Zgode iz Mihine sobe: u koje su se umiješale teorija, umjetnost, Barbara i jedna slijepa mačka* Vladimira Rismonda, u izdanju Muzeja suvremene umjetnosti).

Iako u skromnijem broju, treba spomenuti i izdanja što su ih muzeji objavili za svoje posjetitelje s invaliditetom. Muzejska udruga istočne Hrvatske u tiskanom je i elektroničkom obliku objavila stručnu publikaciju *Muzeji za sve*, a izdanja na brajici objavili su Gradski muzej Karlovac (*Karlovačka Zvijezda: tlocrt 1579., tlocrt danas*) i Galerija Klovićevi dvori (*U ritmu dodira*).

Objavljeno je i nekoliko zbornika sa stručnih i znanstvenih skupova, među kojima su tradicionalni zbornik Krležinih dana u Osijeku (*Kazalište po Krleži*); dva arheološka zbornika: *Akti XII. Međunarodnog kolokvija o rimskoj provincijalnoj umjetnosti*, s

temom datiranja kamenih spomenika i kriterijima za određivanje kronologije (Pula, 23. – 28. svibnja 2011.), i zbornik *Studijski dan u čast arheologa prof. Maria Mirabelle Robertija (1909. – 2002.)* te zbornik radova 2. kongresa hrvatskih muzealaca s temom *Muzeji i arhitektura u Hrvatskoj*.

Kontinuitet objavljivanja muzejskih stručnih i znanstvenih časopisa ogleda se i u najnovijim svescima raznih zbornika. To su: *Zbornik Muzeja Đakovštine*, sv. 11. Muzeja Đakovštine; *Glas Gradskog muzeja Karlovac*, br. 10; *Kaštelanski zbornik*, sv. 10. Muzeja grada Kaštela i Bijaća – društva za očuvanje kulturne baštine Kaštela; *Podravski zbornik*, sv. 39 Muzeja grada Koprivnica; *Zbornik Moslavine*, sv. 14. Muzeja Moslavine; *Makarsko primorje*, sv. 10. Gradskoga muzeja Makarska; *Histria Archaeologica*, sv. 43. Arheološkoga muzeja Istre; *Histria*, sv. 3. godišnjaka Istarskoga povijesnog društva i Povijesnoga i pomorskog muzeja; *Senjski zbornik*, sv. 39. Gradskoga muzeja Senj i Senjskog muzejskog društva; *Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku*, sv. 106 Arheološkoga muzeja Split; *Ethnologica Dalmatica*, sv. 21. Etnografskoga muzeja Split; *Starohrvatska prosvjeta*, 3. serija, sv. 40. splitskoga Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika; *Diadora*, sv. 26./27. glasila Arheološkog muzeja u Zadru; *Asseria*, sv. 10 zadarskoga Muzeja antičkoga stakla u tiskanome i elektroničkom obliku; *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3. serija, sv. 46.; *Natura Croatica*, god. 22(1), časopis Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja; *Anali za povijest odgoja*, sv. 12. Hrvatskoga školskog muzeja te novopokrenute *MMSU novine* riječkoga Muzeja moderne i suvremene umjetnosti, u tiskanome i elektroničkom obliku. Hrvatsko muzejsko društvo objavilo je dva sveska svojega glasila *Vijesti muzealaca i konzervatora* (za 2012. i 2013. godinu), u kojemu donosi praktičan i pregledan *Muzeološki plan* španjolskog Ministarstva kulture. Muzejski dokumentacijski centar objavio je četverobroj časopisa *Informatica Museologica* (god. 43., 2012.) s temama posvećenima muzejima svjetskih i europskih kultura te s iskustvima hrvatskih muzeja u projektima EU fondova, a obljetnički, 50. svezak godišnjaka *Muzeologija* donosi doktorsku disertaciju *Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda* dr. sc. Maje Šojat-Bikić, nezaobilaznu u svim početnim i naprednim projektima digitalizacije kulturne baštine.

Objavljeno je i dvadesetak novih elektroničkih publikacija na optičkim medijima koji se većinom pripremaju usporedno s izdanjima na konvencionalnome mediju ili kao njihov

dodatak. Takav je CD *Slike stihom i glazbom ispričane* Hrvatskoga muzeja naivne umjetnosti, objavljen uz antologiju *Slike stihom ispričane*. Među njima su, kao rijetkost u muzejskom izdavaštvu, objavljeni i elektronički nosači zvuka *Histri u Istri* Arheološkoga muzeja Istre s imaginarnom glazbom starih Histra te CD *Sopnja i kanat* s izvornom pučkom glazbom otoka Krka, Istre i Primorja u izdanju Muzeja grada Rijeke. Uz 50. rođendan Dražena Petrovića objavljen je i edukativni interaktivni multimedijски DVD-ROM *Dražen*.

Publikacije hrvatskih muzeja i galerija uz obilježavanje 100. obljetnice Prvoga svjetskog rata

U nizu zanimljivih i raznolikih tema što su ih muzeji i galerije prezentirali svojoj publici izdvojit ćemo vrlo opsežan blok publikacija s tematikom Prvoga svjetskog rata. Muzeji su se, naime, aktivno uključili u nacionalni program obilježavanja stote obljetnice Prvoga svjetskog rata Ministarstva kulture Republike Hrvatske, proveden u suradnji s Povjerenstvom za koordinaciju obilježavanja Prvoga svjetskog rata Vlade RH.¹ Bio je to povod za pokretanje sustavnih istraživanja, posebice na lokalnoj razini, što je rezultiralo i brojnim izložbenim aktivnostima zabilježenima i objavljenima u popratnim publikacijama u kojima je nerijetko javnosti prvi put predočena muzejska građa iz Velikog rata.

Ciklus izložbenih događanja koja će se u hrvatskim muzejima održavati do kraja godine započeo je izložbom *Ishodišta* akademika Josipa Vanište u karlovačkoj Galeriji „Vjekoslav Karas“, koju je umjetnik posvetio u spomen milijunima izgubljenih života [Škrtić, Antonija (ur.). *Josip Vaništa: Ishodišta: izložba crteža, slika, kolaža, projekata: Galerija "Vjekoslav Karas", 26. travnja – 15. lipnja 2014.*].

U Galeriji dvorca Oršić u Muzeju seljačkih buna u Gornjoj Stubici održana je izložba koja daje sliku Hrvatskog zagorju u Velikom ratu, s naglaskom na sudjelovanje Zagoraca u ratnim postrojbama [Horjan, Goranka (ur.). *Zagorsko lice boga rata: u Europi – Prvi svjetski rat*]. Gradski muzej Bjelovar, u suradnji s Državnim arhivom u Bjelovaru, organizirao je izložbu o gospodarskim, političkim, vojnim, zdravstvenim i humanitarnim prilikama tijekom Prvoga svjetskog rata na području Bjelovara i tadašnje Bjelovarsko-križevačke županije [Pleskalt, Željko (ur.); Medar, Mladen (ur.). *Bjelovar u Velikom ratu 1914. – 1918.*] te izložbu arhivske građe o djelovanju ratnih bolnica koje su zbrinjavale austrougarske vojnike, stradalnike

ratnih operacija na europskim ratištima, kao i ratne zarobljenike tijekom Velikog rata u Bjelovaru (Pleskalt, Ž. *Bjelovarske bolnice u Velikom ratu 1914. – 1918.*).

Nakon izložbe *Dadoh zlato za željezo: Prvi svjetski rat u zbirkama Hrvatskog povijesnog muzeja*, održane u Zagrebu (2006. – 2007.) i u Osijeku (2008. – 2009.), na kojoj je izložio svoju građu iz razdoblja 1914. – 1918., zagrebački je Hrvatski povijesni muzej ove godine predstavio odabranu građu iz svoje Zbirke slika, grafika i skulptura koja obuhvaća više od dvije stotine djela vezanih za Prvi svjetski rat. Odabrana su djela grupirana u nekoliko cjelina (vladari, saveznici i neprijatelji, zapovjednici i visoki časnici, pripadnici različitih postrojbi, prikazi bitaka na raznim ratištima te ratni slikari i kipari) koje prezentiraju viđenje rata očima slikara, kipara i grafičara (Bregovac-Pisk, M. *Slike Velikog rata u Zbirci slika, grafika i skulptura Hrvatskog povijesnog muzeja*). Za mlađe generacije posjetitelja ekipa stručnjakinja priredila je i pedagoški vodič uz izložbu (Filep, A.; Hotko, J.; Bregovac-Pisk, M. *Slike Velikog rata u Zbirci slika, grafika i skulptura Hrvatskog povijesnog muzeja*).

Gradski muzej Varaždin svojom je izložbom i opsežnim popratnim katalogom nastojao prikazati veliki kontrast između bojišnice i neprestane borbe za preživljavanje te, u isto vrijeme, relativno sigurnoga i mirnog života grada Varaždina, ispričanoga kroz živote malih, običnih građana (Težak, S.; Marincel, P.; Vlahović, S. *Narod u nevolji: Veliki rat na varaždinskom području*), ali ujedno dati i suvremeni likovni pogled na rat (Igreč, E. *Suvremene likovne interpretacije 1. svjetskog rata*).

Izložba Muzeja Sveti Ivan Zelina *13. zagrebački korpus u 1. svjetskom ratu* daje pregled ustroja vojnih jedinica u Hrvatskoj, a posebno Zagrebačkog korpusa, čije sudjelovanje u ratu prati na svim frontama (na balkanskom ratištu, u Galiciji i Bukovini te na talijanskom ratištu). Numizmatički odjel Arheološkog muzeja u Zagrebu uključio se u obilježavanje stote obljetnice početka Prvoga svjetskog rata prezentacijom svoje građe – predmeta numizmatike, medaljerstva, faleristike, sfragistike i arhivske građe vezane za to vrijeme, ali i povijesti Arheološkog muzeja u Zagrebu i njegovih zaposlenika tijekom Prvoga svjetskog rata (Bilić, T.; Nađ, M.; Mirnik, I. *1914.: sjećanje na Prvi svjetski rat: novac, medalje i odlikovanja*). Kako je tekao svakidašnji život građana Siska u ratno vrijeme, a kakav je bio ratni put sisačke 27. domobranske pješačke pukovnije, sastavljene od stanovnika grada i njegove okolice, prikazano je na izložbi Gradskoga muzeja Sisak i opisano u popratnom vodiču kroz izložbu (Čakširan, V.; Valent, I. *Grad Sisak u Prvom svjetskom ratu 1914. – 1918.*).

Na izložbi Muzeja Valpovštine prikazani su predmeti, dokumenti i fotografije iz fundusa tog muzeja te predmeti posuđeni od privatnih osoba, a dan je i prikaz tekstova iz tadašnjeg tiska o događajima u Valpovštini tijekom Prvoga svjetskog rata (Paušak, M.; Najman, S. *Odjeci Prvog svjetskog rata u Valpovštini.*)

Muzej Đakovštine odlučio se za desetak relevantnih tema vezanih za izbijanje, tijek i završetak Prvoga svjetskog rata u Đakovu i Đakovštini: spomenici – kenotafi poginulima i nestalima; dobrotvorna i humanitarna društva i udruge; ratni zarobljenici, internirci i izbjeglice itd. (Ostajmer, B.; Geiger, V. *Đakovo i Đakovština u Prvom svjetskom ratu 1914. – 1918.*).

Za prikaz ratnih zbivanja na bojišnici širega područja rijeke Soče, čiji su se odjeci osjećali i u Pazinu i Pazinštini, na izložbi Muzeja grada Pazina korištena je građa iz više muzejskih zbirki (Ivetić, M. *Gruvanje topova na Soči čuje se u Pazinu.*)

Središnji događaj kojim je Istra obilježila 100. obljetnicu početka Velikog rata bila je izložba o potonuću austrougarskog parobroda *Baron Gautsch*, koje se smatra jednim od najtragičnijih brodoloma civilne flote na Jadranu, a *Baron Gautsch* prvom žrtvom tog rata (Posedić, K. *Baron Gautsch: prva žrtva Prvog svjetskog rata u Istri.*). Time se pulski Povijesni i pomorski muzej nadovezao na obradu teme Prvoga svjetskog rata iz 2008., kada je u sklopu obilježavanja 90. godišnjice završetka Prvog svjetskoga rata postavljena izložba i objavljen katalog *Za Cara i domovinu (1914. – 1918.)*.

Život u Starome Gradu na Hvaru tijekom Velikoga rata bio je tema izložbe i popratnoga kataloga skupine autora Muzeja Staroga Grada [*Stari Grad u vrijeme Prvog svjetskog rata (1914. – 1918.) i talijanske okupacije (1918. – 1921.): zapisi iz vremena*]. Pritom je naglašeno kako je grad i prije početka rata već bio ekonomski iscrpljen, ne samo zbog gašenja brodarske i pomorsko-trgovačke djelatnosti, nego i zbog dugogodišnjih negativnih trendova u prevladavajućoj djelatnosti tamošnjih stanovnika – vinogradarstvu.

Izložbom i pratećim katalogom Muzeja Brodskog Posavlja javnosti je, na osnovi arhivskoga gradiva i onodobnog tiska te uz pomoć predmeta iz zbirki, prezentiran život iza bojišnice, u Brodu na Savi 1914. – 1918., koji je bio obilježen brojnim ratnim nedaćama: mobilizacijom, pogibijama, ranjavanjima, neimaštinom, bolestima, a predmetima vezanima za vojne postrojbe i ratište (fotografijama, dopisnicama, pismima, odlikovanjima, medaljama, plaketama, značkama, oružjem, vojnom opremom...) djelomice je oslikan i život vojnika na bojišnici (Cafuta, I. *Iza bojišnice: živjeti u Brodu na Savi 1914. – 1918.*).

Deplijane uz svoje izložbe objavili su Galerija Gallerion iz Novigrada (*Prvi svjetski rat na Jadranu*), Gradski muzej Senj (*Prvi svjetski rat 2014. – 1918.: stota godišnjica početka*) te Samoborski muzej (Kazimović, L. *Samoborci i Prvi svjetski rat*), koji se toj temi vratio nakon 2008. i izložbe *Prvi svjetski rat iz samoborske zbirke Ivica Sudnika*.

Tematiku života običnih ljudi koji su živjeli na području ratnih zbivanja utvrde Pula, u arealu na kojemu su stanovnici tijekom 1914. – 1918. doživjeli prisilna iseljavanja iz svojih domova, u svojoj je knjizi opisao umirovljeni muzejski savjetnik i povjesničar dr. sc. Davor Mandić (*Istra u vihoru Velikog rata: sudbina evakuiraca 1914. – 1918.*).

Osim u tiskanim publikacijama, pojedini su muzeji i u obliku elektroničkih mrežnih kataloga obradili specifične teme vezane za Prvi svjetski rat. To je učinio i Hrvatski željeznički muzeji virtualnom izložbom *Pruga Prvog svjetskog rata: Ogulin – Plaški – Vrhovine*ⁱⁱ.

Svojim muzejskim pričama na izložbenim policama, u koricama popratnih knjiga ili na svojim mrežnim stranicama muzeji su oživjeli nijemi kaos ratnih artefakata, a kratkim opisima navedenih muzejskih publikacija te njihovim fizičkim izdvajanjem u zasebnu izložbenu tematsku cjelinu *Publikacije hrvatskih muzeja i galerija uz obilježavanje 100. godišnjice Prvoga svjetskog rata* i MDC se uključio u obilježavanje 100. obljetnice Velikoga rata.

Uz gostujuću izložbu

Ovogodišnji gost na izložbenom prostoru MDC-a bit će Nacionalni umjetnički centar iz Tokija (NACT – National Art Center, Tokyo), otvoren za javnost u siječnju 2007. godine kao najveći izložbeni prostor u Japanu, s 12 galerija na čak 14 000 metara četvornih. U sklopu Centra djeluje i velika umjetnička knjižnica otvorena za javnost, koja ima više od 60 000 naslova i teži biti središnja točka za informiranje o modernoj i suvremenoj vizualnoj umjetnosti, a posebna se pozornost pridaje prikupljanju kataloga izložaba održanih u Japanu od 1950-ih do danas. Knjižnica Muzejskoga dokumentacijskog centra (MDC-a) od 2008. godine razmjenjuje publikacije s Knjižnicom Nacionalnoga umjetničkog centra iz Tokija. Na 33. izložbi izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija odlučili smo upoznati hrvatsku javnost s rezultatima te višegodišnje suradnje izlaganjem dvadesetak reprezentativnih recentnih publikacija.ⁱⁱⁱ

Bilješke:

ⁱ Popis svih projekata s linkovima na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=10790> (datum pristupa: 30. listopada 2014.).

ⁱⁱ Virtualna izložba *Pruga Prvog svjetskog rata: Ogulin - Plaški - Vrhovine*.

URL:<http://muzej.hzinfra.hr/virtual> (datum pristupa: 30. listopada 2014.).

ⁱⁱⁱ Cjelovit popis izloženih publikacija u izdanju NACT-a izradila je Jasmina Brković. Više na

URL:<http://mdc.hr/hr/kalendar-dogadanja/?d=11-11-2014&t=d&vid=6274&c=mdc> (datum pristupa 1. studenog 2014.).